

PRELAZNI ELEMENTI

18

			Atomski broj	Simbol	
			Relativna atomska masa		
1	1	2		H	1,008
2	Li	Be	6,941		4,003
3	Na	Mg	22,99		10,00
4	K	Ca	39,10		12,01
5	Rb	Sr	85,47		14,01
6	Cs	Ba	132,9		16,00
7	Fr	Ra	(223)		18,00
	LANTANOIDI	Ce	140,1		20,18
	AKTINOIDI	Th	232,0		35,45
		Pa	231,0		39,45
		U	238,0		83,80
		Np	(237)		131,3
		Pu	(244)		79,90
		Am	(243)		87,62
		Cm	(247)		88,91
		Bk	(247)		91,22
		Cf	(251)		92,91
		Es	(252)		95,94
		Fm	(257)		96,40
		Md	(258)		98,90
		No	(259)		102,90
		Lr	(260)		103,90

PRELAZNI ELEMENTI

Imaju **delimično** popunjene d - i f -orbitale

Elementi između 2. i 12. grupe

ELEMENTI 12. grupe NISU prelazni elementi ali se izučavaju zajedno

prvi prelazni niz

drugi prelazni niz

treći prelazni niz

četvrti prelazni niz

delimično
popunjene
f-orbitale

1	1	2																	
2	Li 6,941	Be 9,012																	
3	Na 22,99	Mg 24,30	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12							
4	K 39,10	Ca 40,08	Sc 44,95	Ti 47,85	V 50,94	Cr 52,00	Mn 54,94	Fe 55,85	Co 56,93	Ni 59,05	Cu 63,55	Zn 65,38	Al 26,98	Si 28,09	P 30,97	S 32,07	Cl 35,45	Ar 39,45	
5	Rb 85,47	Sr 87,62	Y 88,93	Zr 91,22	Nb 92,91	Mo 95,94	Tc (98)	Ru 101,1	Rh 102,9	Pd 106,4	Ag 107,3	Cd 112,4	In 114,8	Ge 126,1	As 124,92	Se 128,96	Br 129,90	Kr 133,83	
6	Cs 132,9	Ba 137,3	La 138,9	Hf 178,5	Ta 180,9	W 183,8	Re 186,2	Os 189,2	Ir 190,2	Pt 195,1	Au 196,0	Hg 204,6	Tl 204,4	Pb 207,2	Bi 209,0	Po (209)	At (210)	Xe 131,3	
7	Fr (223)	Ra 226,0	Ac 227,0	Rf (221)	Db (222)	Sg (223)	Bh (225)	Hs (225)	Mt (265)	Ds (265)	Rg (274)	Uub (277)							
	LANTANOIDI		58 Ce (140)	59 Pr (141)	60 Nd (142)	61 Pm (143)	62 Sm (144)	63 Eu (152)	64 Gd (154)	65 Tb (159)	66 Dy (160)	67 Ho (164)	68 Er (167)	69 Tm (169)	70 Yb (173)	71 Lu (174)			
	AKTINOIDI		90 Th (232)	91 Pa (231)	92 U (235)	93 Np (237)	94 Pu (244)	95 Am (243)	96 Cm (247)	97 Bk (247)	98 Cf (251)	99 Es (252)	100 Fm (257)	101 Md (258)	102 No (259)	103 Lr (260)			

PRELAZNI ELEMENTI

Prelazne elemente odlikuje velika sličnost
(u okviru niza nekad više nego u okviru grupe)

ZAJEDNIČKA SVOJSTVA PRELAZNIH ELEMENATA

1. Svi prelazni elementi su metali

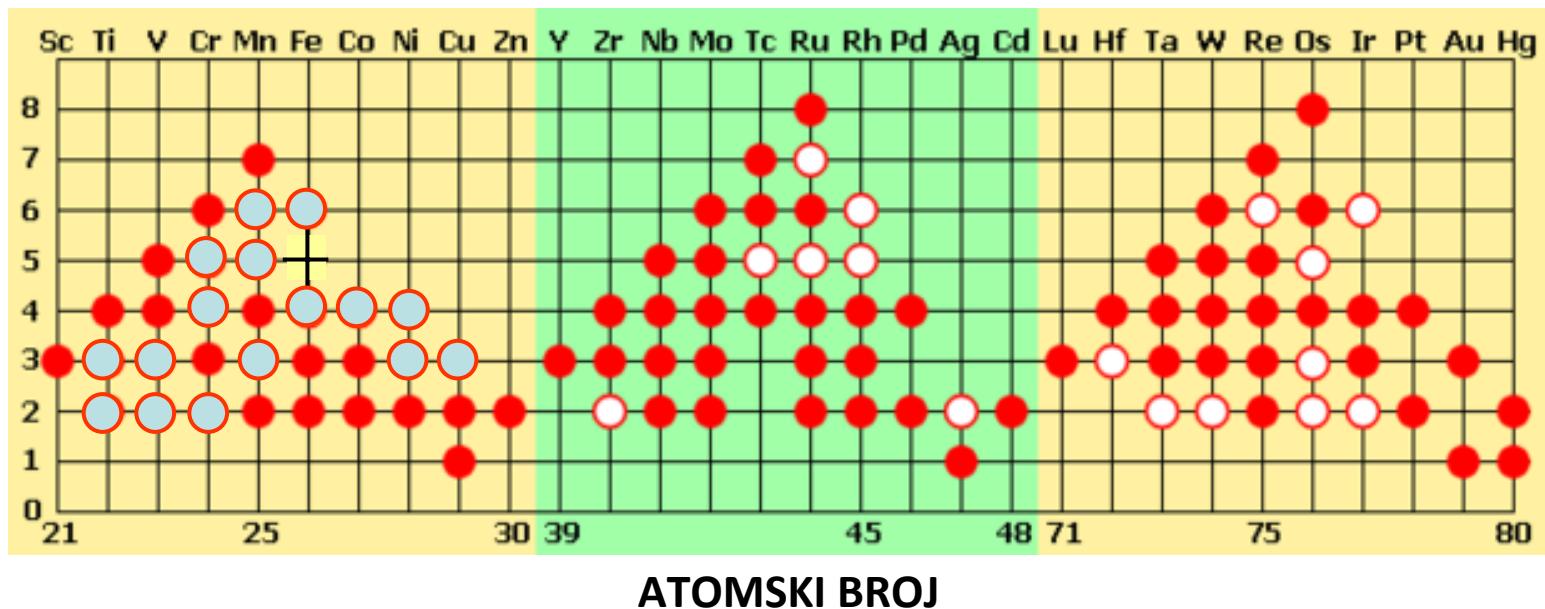
- učešće d-elektrona u metalnoj vezi → velika eng. metalne veze
  - više temperature topljenja
  - veća tvrdoća
  - bolja toplotna i el. provodnost
- } u poređenju sa metalima glavnih grupa

PRELAZNI ELEMENTI

2. Skoro svi prelazni metali grade jedinjenja u kojima postoji M^{2+}

Karakteristična oksidaciona stanja d-elementa

OKSIDACIONI BROJ

Na poslednjem eng. nivou većina ima 2 s-elektrona ns^2

3. Skoro svi prelazni elementi grade više vrsta jedinjenja sa različitim stepenima oksidacije

PRELAZNI ELEMENTI

4. Svi prelazni elementi grade koordinaciona jedinjenja

5. Većina jedinjenja i jona prelaznih elemenata je obojena

Pigmenti: žuta CdS, zelena Cr₂O₃, bela TiO₂ i ZnO, ljubičasta Mn(II)-fosfat, plava Co₂O₃, oker Fe₂O₃

U malim količinama za bojenje stakla: kobalt-oksid, zelena bakar ili hrom-oksid, ljubičasta nikal-oksid

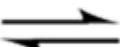
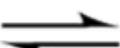
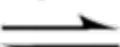
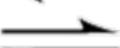
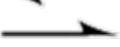

Prisutni u tragovima daju boju poludragom i dragom kamenju i mnogim stenama

6. Neka jedinjenja prelaznih elemenata su paramagnetična

PRELAZNI ELEMENTI

7. Osim plemenitih metala (platinski metali, elementi grupe bakra i živa) svi prelazni elementi imaju negativne vrednosti $E^\ominus$

$M^{2+}(aq) + 2e^-$			$E^\ominus, V$
$Ti^{2+}(aq) + 2e^-$		Ti(s)	-1.63
$V^{2+}(aq) + 2e^-$		V(s)	-1.19
$Cr^{2+}(aq) + 2e^-$		Cr(s)	-0.91
$Mn^{2+}(aq) + 2e^-$		Mn(s)	-1.18
$Fe^{2+}(aq) + 2e^-$		Fe(s)	-0.44
$Co^{2+}(aq) + 2e^-$		Co(s)	-0.28
$Ni^{2+}(aq) + 2e^-$		Ni(s)	-0.25
$Cu^{2+}(aq) + 2e^-$		Cu(s)	0.34
$Zn^{2+}(aq) + 2e^-$		Zn(s)	-0.76

8. Prelazni elementi i mnoga njihova jedinjenja imaju katalitička svojstva

PRELAZNI ELEMENTI

GRUPA HROMA

1	1	2																18	
2	Li 6,941	Be 9,012																	
3	Na 22,99	Mg 24,30	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	He 4,003	
4	K 39,10	Ca 40,08	Sc 44,96	Ti 47,88	V 50,94	Cr 52,00	Mn 54,94	Fe 55,85	Co 58,93	Ni 59,69	Cu 63,55	Zn 65,39	Al 26,98	Si 28,09	N 14,01	O 16,00	F 19,00	Ne 20,18	
5	Rb 85,47	Sr 87,62	Y 88,91	Zr 91,22	Nb 92,91	Mo 95,94	Tc (98)	Ru 101,1	Rh 102,9	Pd 106,4	Ag 107,9	Cd 112,4	In 114,8	Sn 118,7	Sb 121,8	Te 127,6	I 126,9	Xe 131,3	
6	Cs 132,9	Ba 137,3	La 138,9	Hf 178,5	Ta 180,9	W 183,8	Re 186,2	Os 190,2	Ir 192,2	Pt 195,1	Au 197,0	Hg 200,6	Tl 204,4	Pb 207,2	Bi 209,0	Po (210)	At (210)	Rn (222)	
7	Fr (223)	Ra 226,0	Ac 227,0	104 (261)	105 (262)	106 (263)	107 (262)	108 (265)	109 (266)	110 (269)	111 (272)	112 (277)							
	LANTANOIDI			58 Ce 140,1	59 Pr 140,9	60 Nd 144,2	61 Pm (145)	62 Sm 150,4	63 Eu 152,0	64 Gd 157,2	65 Tb 158,9	66 Dy 162,5	67 Ho 164,9	68 Er 167,3	69 Tm 168,9	70 Yb 173,0	71 Lu 174,0		
	AKTINOIDI			90 Th 232,0	91 Pa 231,0	92 U 238,0	93 Np (237)	94 Pu (244)	95 Am (243)	96 Cm (247)	97 Bk (247)	98 Cf (251)	99 Es (252)	100 Fm (257)	101 Md (258)	102 No (259)	103 Lr (260)		

PRELAZNI ELEMENTI - HROM

Elektronska konfiguracija $3d^54s^1$

Tipični oksidacioni brojevi

II, III, VI

Cr

PRIMENA

- hromirani čelici
  - hromiranje
- prevlačenje drugih metala tankim slojem hroma

PRELAZNI ELEMENTI - HROM

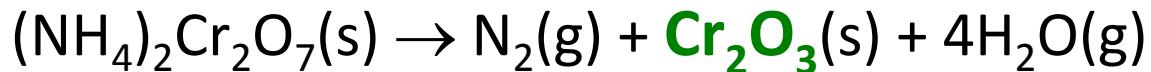
OKSIDACIONI BROJ III

najstabilnije i najvažnije oksidaciono stanje

HROM(III)-OKSID

dobijanje

- nerastvorljiv u vodi
- nerastvorljiv u kiselinama i bazama

primena:

- zeleni pigment
  - kataliza
-

PRELAZNI ELEMENTI - HROM

OKSIDACIONI BROJ III

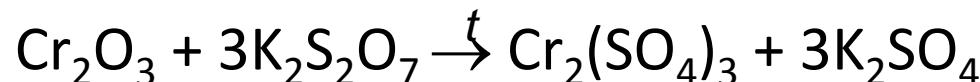
najstabilnije i najvažnije oksidaciono stanje

HROM(III)-OKSID

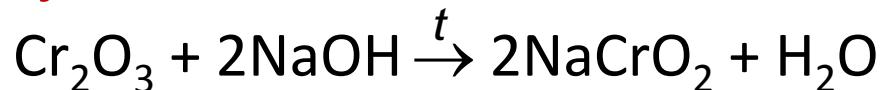

- prevodenje u rastvorljiva jedinjenja

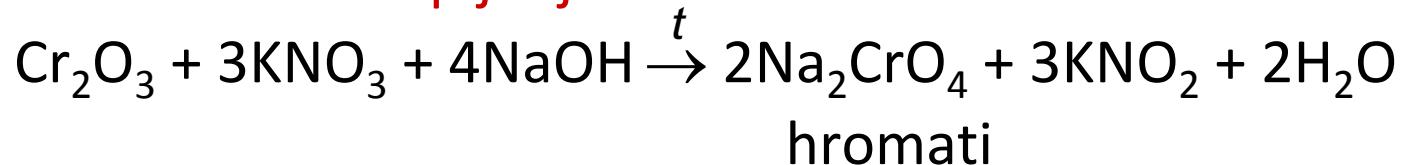
„kiselo topljenje”:

„alkalno topljenje”:

„oksidaciono alkalno topljenje”:

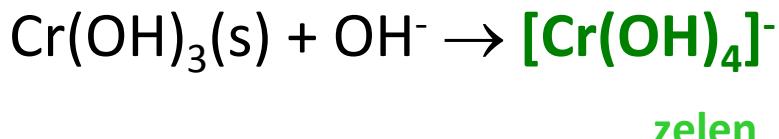
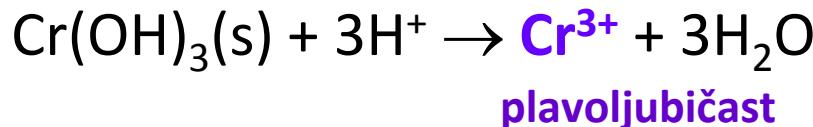
PRELAZNI ELEMENTI - HROM

OKSIDACIONI BROJ III

HROM(III)-HIDROKSID Cr(OH)_3

- teško rastvorljiv
- želatinozni zeleni talog
- amfoteran

- katjonska kiselina- hidrolizuje kiselo

Soli: $\text{KCr}(\text{SO}_4)_2 \cdot 12\text{H}_2\text{O}$ – hromna stipsa

---

PRELAZNI ELEMENTI - HROM

OKSIDACIONI BROJ VI

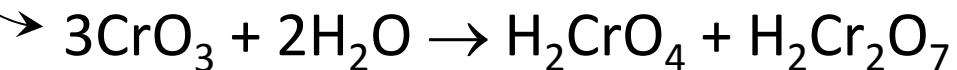
HROM(VI)-OKSID

dobijanje

- dobro rastvorljiv u vodi
- anhidrid hromne i dihromne kiseline
- vrlo jako oksidaciono sredstvo (hrom-sumporna kiselina)

PRELAZNI ELEMENTI - HROM

OKSIDACIONI BROJ VI

HROMNA I DIHROMNA KISELINA

$$K_{a,1} = 1,8$$

$$K_{a,1} > 10$$

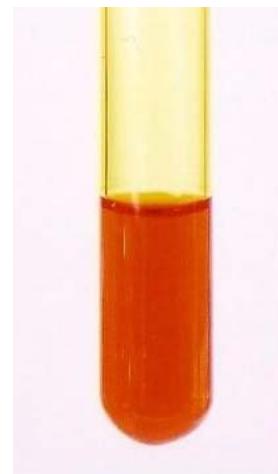
$$K_{a,2} = 1,3 \cdot 10^{-6}$$

$$K_{a,2} = 2,3 \cdot 10^{-2}$$

Soli: hromati

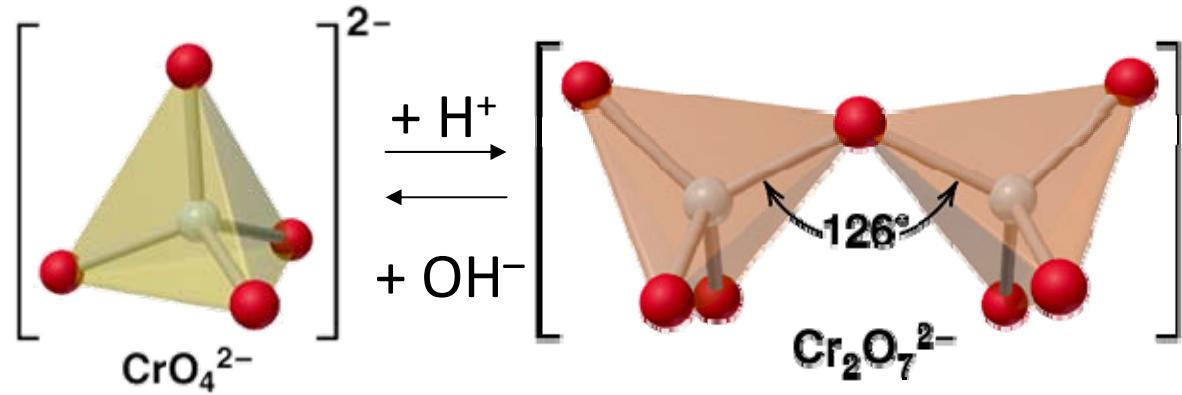
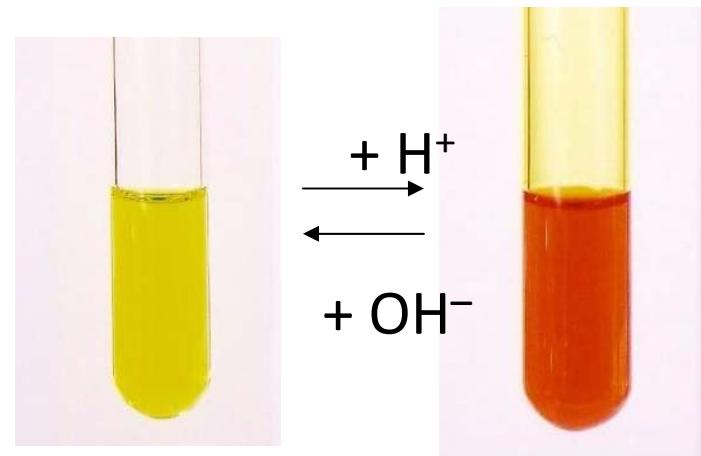
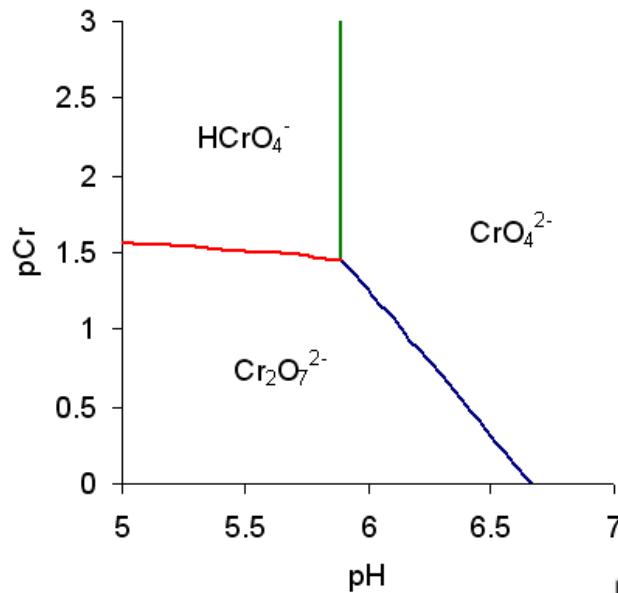

Soli: dihromati

PRELAZNI ELEMENTI - HROM

OKSIDACIONI BROJ VI

PRELAZNI ELEMENTI - HROM

OKSIDACIONI BROJ VI

hromat

dihromat

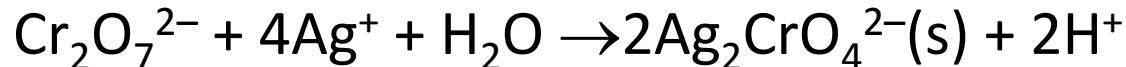
+ Pb^{2+} , Ag^+ , Ba^{2+}

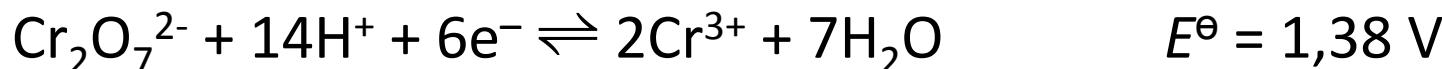
HROMATI

teže su rastvorljivi od odgovarajućih dihromata

- razlika i u oksidacionim sposobnostima

dihromati su jaka oksidaciona sredstva

PRELAZNI ELEMENTI

GRUPA MANGANA

PRELAZNI ELEMENTI - MANGAN

Elektronska konfiguracija $3d^54s^2$

Tipični oksidacioni brojevi

II, III, IV, VI, VII

Stabilnost i značaj oksidacionih stanja:

IV, II, VII, III, VI

Mn

PRIMENA

- legiranje čelika
čelici sa 13-14 % Mn imaju veliku tvrdoću
i otpornost na habanje

PRELAZNI ELEMENTI - MANGAN

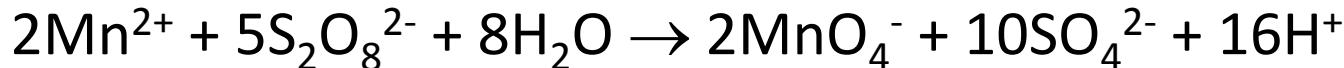

OKSIDACIONI BROJ II

Najstabilnije oksidaciono stanje u kiseloj sredini → Mn^{2+}

Mn^{2+}

- bledoružičast (i odgovarajuće soli)
- ne hidrolizuje
- u kiseloj sredini se oksidiše samo vrlo jakim oksidacionim sredstvima:

Mn(OH)_2

mangan(II)-hidroksid

- teško rastvorljiv
- nema amfoterna svojstva
- lako se oksidiše do MnO_2

PRELAZNI ELEMENTI - MANGAN

OKSIDACIONI BROJ IV

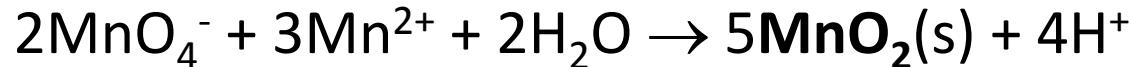
Jedinjenja stabilna u neutralnoj i slabo baznoj sredini

MnO_2 mangan(IV)-oksid

- crn kada je dehidratisan
- mrke boje iz vodenih rastvora $\text{MnO}_2 \cdot x\text{H}_2\text{O}$

dobijanje

- oksidacija Mn(II) u baznoj sredini
- sinproporcionalno reakcije Mn(II) i Mn(VII) u neutralnoj sredini:

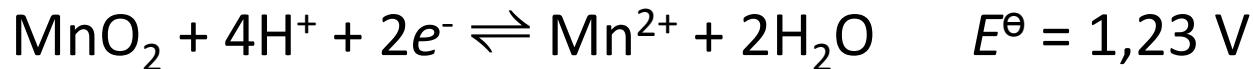
PRELAZNI ELEMENTI - MANGAN

OKSIDACIONI BROJ IV

Jedinjenja stabilna u neutralnoj i slabo baznoj sredini

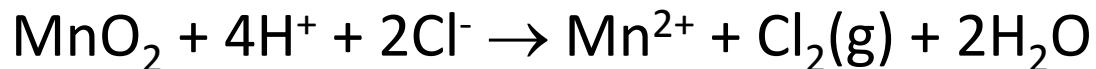
oksono-redukciona svojstva

Izuzetno jako oksidaciono sredstvo u kiseloj sredini

u reakcijama sa kiselinama ne daje soli

1. sa HCl

2. Sa H_2SO_4

PRELAZNI ELEMENTI - MANGAN

OKSIDACIONI BROJ VI

Jedinjenja stabilna samo u jako baznoj sredini
(malog su značaja)

sadrže MnO_4^{2-} **manganat-jon**

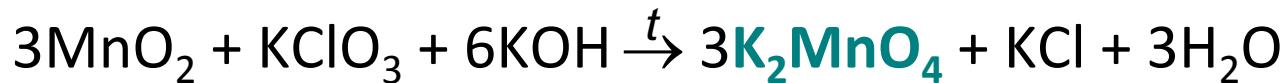

-u kiseloj sredini se lako disproporcioniše
do $\text{Mn}(\text{IV}) + \text{Mn}(\text{VII})$

Sva jednjenja su
zelene boje

- **dobijanje**

-alkalno topljenje $\text{Mn}(\text{II})$ -jedinjenja ili MnO_2 u prisustvu jakog
oksidacionog sredstva (KClO_3 , KClO , KNO_3):

- **okido-redukciona svojstva**

jaka oksidaciona sredstva

do Mn^{2+} u kiseloj sredini

do MnO_2 u neutralnoj sredini

PRELAZNI ELEMENTI - MANGAN

OKSIDACIONI BROJ VII

sadrže MnO_4^- permanganat-jon

permanganska kiselina nije izolovana

Ljubičaste boje

dobijanje

-oksidacija nižih oksidacionih stanja u kiseloj sredini
jakim oksidacionim sredstvima $\text{S}_2\text{O}_8^{2-}$, PbO_2

nisu stabilni u kiseloj sredini

Reakcija katalisana svetlošću

Čuvaju se u tamnim
bocama i blago
alkalnim rastvorima

PRELAZNI ELEMENTI - MANGAN

okso-redukciona svojstva

Vrlo jaka oksidaciona sredstva

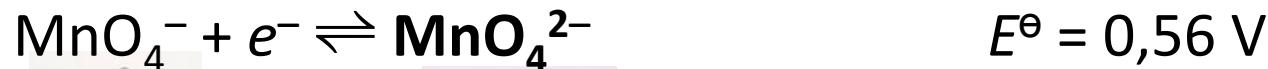
- u **zavisnosti od pH sredine** redukuju se do:

kisela

jako bazna

- upotrebljava se kao dezinfekcionalna sredstvo

PRELAZNI ELEMENTI

TRIJADA GVOŽĐA

PRELAZNI ELEMENTI – TRIJADA GVOŽĐA

Fe

Co

Ni

Feromegnetični elementi

- jake , privlačne interakcije sa spolajšnjim magnetnim poljem
- konačni magnetni moment nakon prestanka dejstva spoljašnjeg magnetnog polja
- organizacija spinova nesparenih elektrona u domene
- feromagnetizam omogućen pogodnom veličinom atoma

Fe > Co > Ni

→
Opadanje feromagnetičnih svojstava

PRELAZNI ELEMENTI – TRIJADA GVOŽĐA

Elektronska konfiguracija

Tipični oksidacioni brojevi

II, III

→ sem Ni

Fe, Co, Ni

Opada stabilnost oksidacionog stanja III

- jedino **Fe** korodira na vazduhu
- sva tri metala lako reaguju sa kiselinama
- $[\text{M}(\text{H}_2\text{O})_6]^{2+}$ vrlo slabe katjonske kiseline i ne hidrolizuju
- $[\text{Fe}(\text{H}_2\text{O})_6]^{3+}$ jaka katjonska kiselina $K_a = 2,5 \cdot 10^{-3}$

PRELAZNI ELEMENTI - GVOŽĐE

- tehnički najvažniji metal
- proizvodnja različitih vrsta čelika
- korozija i zaštita od korozije
- lako reaguje sa kiselinama
  - sa kiselinama čiji anjon nema oksidaciona svojstva do Fe^{2+}
  - sa HNO_3 i H_2SO_4 do Fe^{3+}

Biološki aspekti

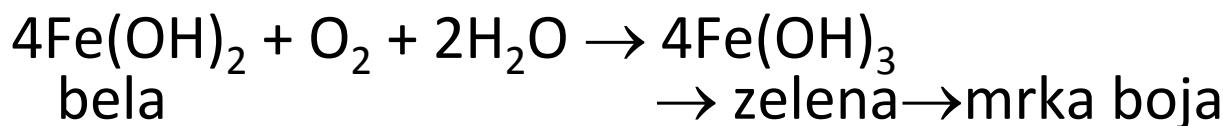
- Biološki element - sastojak hemoglobina

PRELAZNI ELEMENTI - GVOŽĐE

OKSIDACIONI BROJ II

- teško rastvorljiv
  - bele boje
  - u vrlo alkalnim rastvorima daje $[Fe(OH)_3]^-$
  - oksidije na vazduhu:

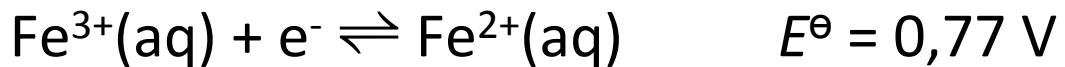
PRELAZNI ELEMENTI - GVOŽĐE

OKSIDACIONI BROJ III

$[\text{Fe}(\text{H}_2\text{O})_6]^{3+}$ - bezbojan

- jaka kiselina → hidrolizuje → menja boju (od žute do mrke)
- jako oksidaciono sredstvo u kiseloj sredini:

Sličnost i razlike Al^{3+} , Cr^{3+} i Fe^{3+}

$\text{Fe}(\text{OH})_3$ **gvožđe(III)-hidroksid**

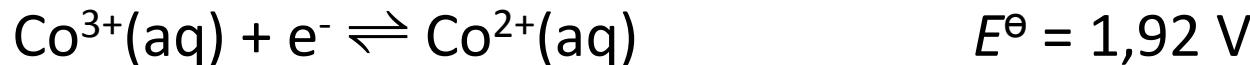
- teško rastvorljiv
- mrke boje
- amfoteran
- u vrlo alkalnim rastvorima daje $[\text{Fe}(\text{OH})_4]^-$

PRELAZNI ELEMENTI-KOBALT

OKSIDACIONI BROJ II i III

II - Co^{2+} postoji u solima

III - Co^{+3} ne postoji u solima, već u koordinacionim jedinjenjima

Teže prelazi
u Co(II)

CoO	kobalt(II)-oksid	Co(III) gradi veliki broj koordinacionih jedinjenja
Co(OH) ₂	kobalt(II)-hidroksid	

- slabo izražena amfoterna svojstva

- u jako baznim rastvorima ($\text{pH} > 13$) postoji $[\text{Co}(\text{OH})_3]^-$, $[\text{Co}(\text{OH})_4]^{2-}$

Biološki aspekti

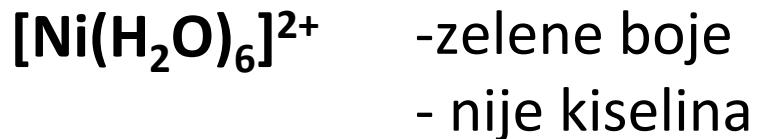
- Biološki element - sastojak vitamina B₁₂

PRELAZNI ELEMENTI-NIKAL

OKSIDACIONI BROJ II

Jedino stabilno oksidaciono stanje

- pretežno bazna svojstva
  - u jako baznim rastvorima ($\text{pH}>12$) postoji $[\text{Ni}(\text{OH})_3]^-$
-

PRELAZNI ELEMENTI

GRUPA BAKRA

PRELAZNI ELEMENTI – GRUPA BAKRA

Elektronska konfiguracija $(n - 1)d^{10} ns^1$

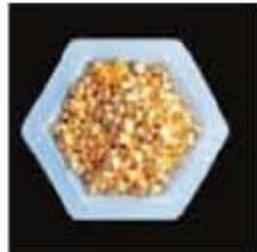
Cu: $3d^{10}4s^1$ **Ag:** $4d^{10}5s^1$ **Au:** $5d^{10}6s^1$

Tipični oksidacioni brojevi

I, II, III

Cu(II), Ag(I), Au(III)   - najstabilnija oksidaciona stanja

PLEMENITI METALI

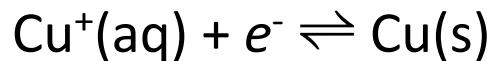

1 kg
elementarnog
zlata pronađenog
u Australiji 2005

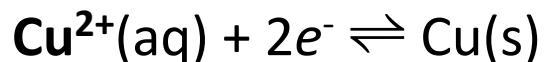
PRELAZNI ELEMENTI – GRUPA BAKRA

PLEMENITI METALI

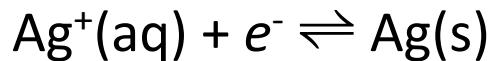
Plemenitost raste redom Cu, Ag, Au

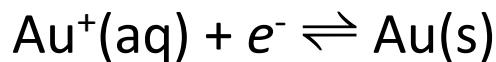
$$E^\ominus = 0,52 \text{ V}$$

$$E^\ominus = 0,34 \text{ V}$$

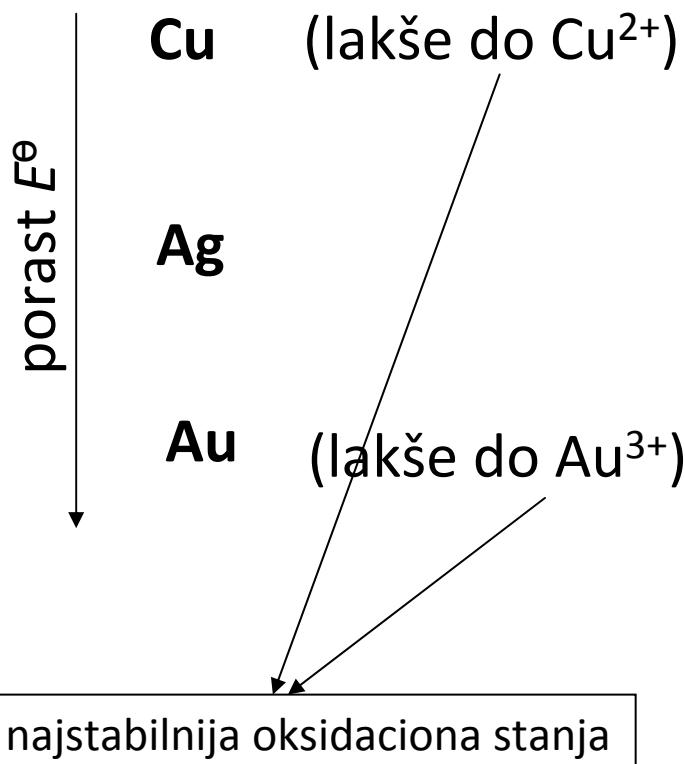
$$E^\ominus = 0,80 \text{ V}$$

$$E^\ominus = 1,83 \text{ V}$$

$$E^\ominus = 1,52 \text{ V}$$

PRELAZNI ELEMENTI – GRUPA BAKRA

PLEMENITI METALI

Reaguju sa kiselinama samo ako anjon ima oksidaciona svojstva

Cu i Ag

- reaguju sa koncentrovanim azotnom i sumporonom (uz zagrevanje)

razblažena HNO_3 → do NO

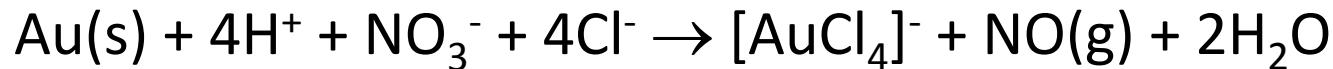
koncentrovana HNO_3 → do NO_2

koncentrovana H_2SO_4 uz zagrevanje → do SO_2

Au

-reaguje samo sa carskom vodom

(smeša 3 zapreminska udela HCl (konc) i 1 zapreminskog udela HNO_3 (konc))

PRELAZNI ELEMENTI – GRUPA BAKRA

PLEMENITI METALI

Postojani na suvom i čistom vazduhu

Cu	U prisustvu vlage SO_2 , H_2S i CO_2	Patina od baznih soli	
Ag	U prisustvu H_2S	Tamni od srebro-sulfida	
Au	Potpuno postojano		

PRELAZNI ELEMENTI – GRUPA BAKRA

OSOBINE METALA GRUPE BAKRA

- relativno meki metali, kovni, rastegljivi;
- dobri provodnici toplote i elektriciteta;
- legiraju se međusobno i legiraju se sa drugim elementima;

LEGURE:

- MESING (Cu i Zn)
- BRONZE (Cu i Sn, ...)
- MONEL metal (Cu i Ni)

PRIMENA

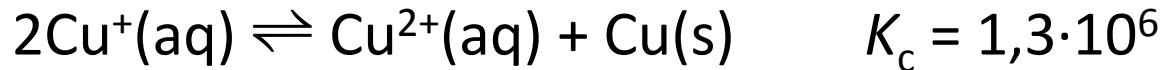
- u elektrotehnici i elektronici
  - u juvelirstvu
  - za izradu ogledala (Ag)
-

PRELAZNI ELEMENTI –BAKAR

OKSIDACIONI BROJ I

- manje stabilno stanje od oksidacionog stanja II
- javlja se u teško rastvorljivim jedinjenjima i kompleksima
- jedinjenja Cu(I) se lako disproporcionišu:

OKSIDACIONI BROJ II

CuO   **bakar(II)-oksid** $\longrightarrow$ crne boje

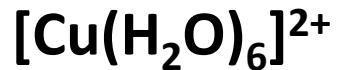
Cu(OH)₂   **bakar(II)-hidroksid** $\longrightarrow$ plave boje

- amfoterne supstance
- u baznim rastvorima ($\text{pH} > 12$) postoji $[\text{Cu}(\text{OH})_3]^-$, $[\text{Cu}(\text{OH})_4]^{2-}$

PRELAZNI ELEMENTI – BAKAR

OKSIDACIONI BROJ II

- plav
- slaba kiselina
- dokazna reakcija za Cu^{2+} -jon:

- „plavi kamen” ili „plava galica”
- otrovan $\rightarrow$ fungicid i baktericid
  - primenjuje se u poljoprivredi (za prskanje vinove loze)
-

PRELAZNI ELEMENTI – SREBRO

OKSIDACIONI BROJ I

- uglavnom teško rastvorljive soli
- rastvorljive: **nitrat**, perhlorat i fluorid

↓
 AgNO_3 najznačajniji

halogenidi
 AgX

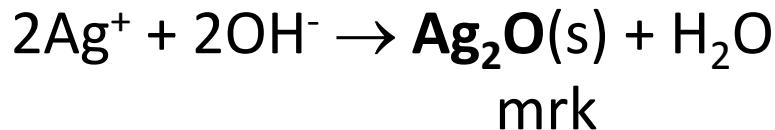
Razlažu se pri dejstvu svetlosti: $\text{AgX} \rightarrow \text{Ag(s)} + \text{X}$

PRELAZNI ELEMENTI – GRUPA BAKRA

OKSIDACIONI BROJ I

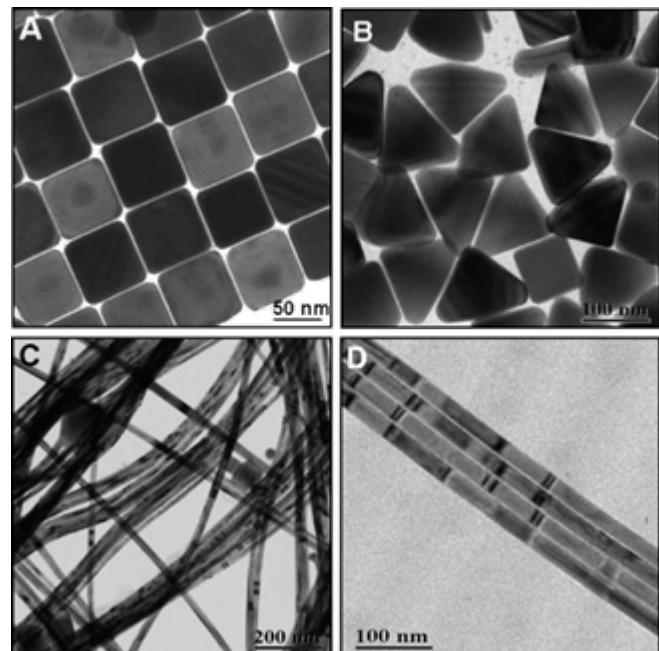
AgOH ne postoji, u prisustvu OH^- nastaje oksid:

- ima bazna svojstva

- gradi veliki broj kompleksa
- ima baktericidno dejstvo

nano-Ag u reakciji "srebrnog ogledala"

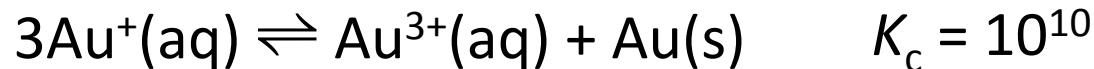
PRELAZNI ELEMENTI - ZLATO

- pretežan udeo kovalentnog karaktera u vezama
- većina jedinjenja je koordinacionog tipa

OKSIDACIONI BROJ I i III

- jedinjenja Au(III) su stabilnija
- u rastvoru Au(I) se lako disproporcionišu:

Au(I) postoji samo u kompleksima
ili u čvrstom stanju

PRELAZNI ELEMENTI

GRUPA CINKA

GRUPA CINKA																															
1	1	2										13	14	15	16	17															
2	Li 6,941	Be 9,012										B 10,81	C 12,01	N 14,01	O 16,00	F 19,00	Ne 20,18														
3	Na 22,99	Mg 24,30	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Zn 65,39	Al 26,98	Si 28,09	P 30,97	S 32,07	Cl 35,45														
4	K 39,10	Ca 40,08	Sc 44,96	Ti 47,88	V 50,94	Cr 52,00	Mn 54,94	Fe 55,85	Co 58,93	Ni 59,69	Cu 63,55		Ga 69,72	Ge 72,61	As 74,92	Se 78,96	Br 79,90	Kr 83,80													
5	Rb 85,47	Sr 87,62	Y 88,91	Zr 91,22	Nb 92,91	Mo 95,94	Tc (98)	44	Ru 101,1	Rh 102,9	Pd 106,4	Ag 107,9	Cd 112,4	In 114,8	Sn 118,7	Sb 121,8	Te 127,6	I 126,9	Xe 131,3												
6	Cs 132,9	Ba 137,3	La 138,9	Hf 178,5	Ta 180,9	W 183,8	75	Re 186,2	Os 190,2	Ir 192,2	Pt 195,1	Au 197,0	Hg 200,6	Tl 204,4	Pb 207,2	Bi 209,0	Po (209)	At (222)	Rn (222)												
7	Fr (223)	Ra 226,0	Ac 227,0		104	Rf (261)	105	Db (262)	106	Sg (263)	107	Bh (265)	108	Hs (266)	109	Mt (269)	110	Ds (269)	111	Rg (272)	112	Uub (277)									
	LANTANOIDI			58	Ce 140,1	59	Pr 140,9	60	Nd 144,2	61	Pm (145)	62	Sm 150,4	63	Eu 152,0	64	Gd 157,2	65	Tb 158,9	66	Dy 162,5	67	Ho 164,9	68	Er 167,3	69	Tm 168,9	70	Yb 173,0	71	Lu 174,0
	AKTINOIDI			90	Th 232,0	91	Pa 231,0	92	U 238,0	93	Np (237)	94	Pu (244)	95	Am (243)	96	Cm (247)	97	Bk (247)	98	Cf (251)	99	Es (252)	100	Fm (257)	101	Md (258)	102	No (259)	103	Lr (260)

PRELAZNI ELEMENTI – GRUPA CINKA

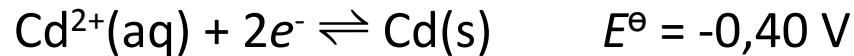
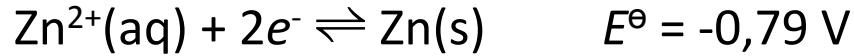
- nisu prelazni metali
- slični su po svojstvima prelaznim metalima

Zn   }   slični po svojstvima
Cd   }
Hg   → plemeniti metal

Elektronska konfiguracija $(n - 1)d^{10} ns^2$

Tipični oksidacioni brojevi

II

PRELAZNI ELEMENTI – GRUPA CINKA

Zn reaguje i sa kiselinama i sa bazama

Cd reaguje samo sa kiselinama

Zn, Cd – na vazduhu se prevlače slojem oksida

OKSIDACIONI BROJ II

ZnO   cink(II)-oksid

Zn(OH)₂   cink(II)-hidroksid

- ZnO - bele boje i koristi se kao pigment
  - imaju amfoterna svojstva
  - u baznim rastvorima ($\text{pH} > 12$) postoji $[\text{Zn}(\text{OH})_3]^-$, $[\text{Zn}(\text{OH})_4]^{2-}$
-

PRELAZNI ELEMENTI

OKSIDACIONI BROJ II

CdO **kadmijum(II)-oksid**

Cd(OH)_2 **kadmijum(II)-hidroksid**

- imaju bazna svojstva

Zn^{2+} → hidrolizuje kiselo

Cd^{2+} → vrlo slabo izražena hidroliza

PRIMENA

Zn {

- za zaštitu od korozije
- legure (mesing sadrži 20-50 % Zn)
- baterije

Cd {

- za zaštitu od korozije
- legure